

En homenatge a Josep M. Puig Salellas

Josep Cruanyes i Tor

President de la Societat Catalana d'Estudis Jurídics

Per a la Societat Catalana d'Estudis Jurídics és un goig i també un deure fer aquest acte. És un deure com a acadèmic que era de l'IEC i com a representant de la nostra societat al capdavant de la Secció. Hem volgut que hi fossin presents tot d'entitats i institucions on ell havia participat i que ens defineixen ben bé la seva personalitat i el seu tarannà. A totes agraïm la resposta entusiasta i la participació en aquest acte.

Cadascuna ens mostra el notari, la projecció a la Cambra de Comerç, l'acadèmic de l'IEC i el membre de l'Acadèmia de Jurisprudència. La Fundació Noguera i l'Òmnium ens mostren el professional tremendament compromès amb el país i un veritable patriota compromès amb la defensa del nostre dret i la nostra llengua.

El recordo i el recordaré com un amic del pare advocat, que era gironí com ell. Vet aquí un altre tret per entendre la seva personalitat.

Ell, com el meu pare, era d'una generació que havia viscut la tragèdia de la guerra i sobretot de la nostra derrota, que definia aquella anècdota que deia el meu pare i que havia comentat moltes vegades amb en Puig d'un capellà en la primera missa el 1939 ara fa setanta anys: «Estamos aquí con la iglesia quemada y hablando en castellano.» Paraules que defineixen molt bé la situació i la tasca que es va plantejar aquella generació i que els ho hem d'agrair i, en concret, a Puig Salellas, ja que la va dur a terme al llarg de la seva vida, al servei del país: la defensa del nostre dret i la nostra llengua.

De tota manera, a mi em toca parlar com a membre de la Societat d'Estudis Jurídics i voldria destacar una aportació que ens va arribar pòstumament com un testament jurídic, el llibre *Història difícil de quatre dones*.

Aquest llibre ens descriu les circumstàncies difícils que van viure quatre dones i més enllà de l'aportació històrica és una gran aportació de doctrina jurídica.

És un goig llegir el llibre, d'estil planer. Ens introdueix de manera profunda per tots els racons de les grans institucions jurídiques familiars com són l'usdefruit vidual, els fideïcomissos, els censals o el dot, i ens en fa veure el sentit i la funció social de manera clara i precisa. El paper de la pubilla i el pubill, que

si bé administrava el patrimoni familiar acabava perdent el cognom i prenia el de la seva dona, cosa que es va mantenir fins al 1870 amb els criteris liberals de dret borbònic, tan encarcerat. Tot i que, per cert, ha tingut ben poca vida, ja que ara es permet altra volta posar els cognoms als fills en l'ordre que el pare i la mare decideixin.

Fa entendre de manera precisa aquestes institucions més que molts tractats universitaris pretesament científics que no passen de la pell d'aquestes institucions. Hauria de ser un llibre de lectura obligatòria per als estudiants de dret de les nostres facultats i dels jutges, notaris i registradors que han d'acreditar el coneixement del nostre dret. Res com aquest llibre fa conèixer de manera planera els principis de llibertat i del pacte que regeixen el nostre dret, sense cap mena de mitificació, i que n'han d'amarar la interpretació i aplicació.

També hauria de ser de lectura obligada per als nostres parlamentaris, que tenen a les seves mans la feina compromesa de la codificació del nostre dret. D'aquest llibre n'han de treure el coneixement del fet que les institucions no tenen sentit si no es plantegen resoldre problemes i guiar les relacions de les persones ara i avui.

En aquest llibre s'entén com la força del nostre dret no era tant en una legislació excessivament precisa i exhaustiva que no va tenir mai, sinó en l'aplicació d'un dret, tremendament lligat a les solucions dels problemes de la societat de cada moment, que era modelat de manera sàvia pel nostre notariat i la nostra gent, que anava construint noves formes i solucions de cada moment. Això va permetre al segle XIX que institucions tan antigues com són els censos servissin d'eina impulsora de primer ordre en la ingent obra urbanística de la construcció de l'Eixample de Barcelona. És aquesta vitalitat el que va permetre al dret català sobreviure amb bona salut durant dos-cents anys, sense poder disposar d'un poder i un òrgan legislatiu que el desenvolupés.

A Puig Salellas l'hem de considerar un membre il·lustre del nostre notariat lligat al nostre país i al seu dret.

A l'últim, i sobretot, aquest llibre també ens fa veure de manera clara el paper actiu de dret i de fet que té i ha tingut la dona catalana en la nostra societat. És realment lamentable que sentim encara en comentaris dels anys passats del franquisme que diuen que la dona, a casa nostra, sempre tenia la necessitat de la llicència marital per a fer qualsevol mena d'actuació econòmica, cosa que demostra un gran desconeixement del nostre país i la nostra història. Que els ho preguntin a les nostres mares i àvies. Desconeixen l'autonomia jurídica patrimonial de la dona casada respecte als béns propis, la dona catalana sempre ha tingut una autonomia que va ser recollida en la Llei del 19 de juliol de 1934 que reconeixia a la «dona la mateixa capacitat civil que l'home», i també en l'article 49 de la Compilació respecte als seus propis béns.

Aquest llibre és un veritable tractat sobre el paper de la dona en relació amb les institucions de la dot, l'usdefruit vidual o la tenuta. Crec que en aquest

llibre Puig complia un deure envers les dones de la seva família, de la qual en les darreres planes parla amb respecte, i de les dues darreres dones, Concepció, la seva mare, i Maria, en parla amb solemnitat. La seva vida havia estat voltada de dones: la seva muller i les seves dues filles, a qui devia aquest reconeixement, encara que no ho digui en el llibre.